

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN ARA DİSİPLİNLERE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

TEACHERS' OPINIONS RELATED TO CROSS-CURRICULAR DISCIPLINES IN SOCIAL STUDIES CURRICULUM

Filiz ZAYİMOĞLU ÖZTÜRK¹

Başvuru Tarihi: 13-05-2017 Yayına Kabul Tarihi: 05-03-2018 DOI: 10.21764/maeuefd.312152

Özet: Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 4.-5.-6.-7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan ara disiplinlere yönelik öğretmenlerin görüşlerini belirlemektir. Bu araştırma kapsamında ilköğretim okullarında okutulan sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan ara disiplinlerden öğretmenlerin haberdar olma durumları ve araştırmaya katılan öğretmenlerin ara disiplinlere derslerinde yer verme durumları ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Ordu ilinde bulunan ilkokulların 4. sınıflarında görev yapan 4 sınıf öğretmeni ve ortaokulların 5.-6. ve 7. sınıflarında görev yapan 8 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim deseni kullanılmıştır. Veriler gönüllülük esasına dayanarak görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Daha sonra elde edilen veriler fenomenolojik analiz ile çözümlenmiştir. Ara disiplin uygulamalarının yapısını ve özünü ortaya koymak için görüşme formlarıyla toplanan araştırma verileri her soru başlığı altında tüm katılımcıların görüşleri dijital ortama aktarılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin ara disiplinler konusunda sınırlı bilgiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler programın yoğun olması, sınav odaklı çalışma, zaman kaygısı ve sınıfların kalabalık olması gibi sebeplerden dolayı ara disiplinlere derslerinde çok fazla yer veremediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin tamamı ara disiplinlerin önemli ve gerekli olduğunu düşünmektedir; öğretim programı hafifletilirse, süre sıkıntısı ortadan kaldırılırsa ve ara disiplinler konusunda gerekli bilgilendirmeler yapılırsa, derslerinde ara disiplinleri işe koşabileceklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: *Ara disiplinler, sosyal bilgiler dersi öğretim programı, görüşme*

Abstract: The purpose of this research is to determine teachers' opinions about cross-curricular disciplines in the 4.-5.-6. and 7th grades Social Studies curriculum. Within the scope of this research, it was tried to find out if the attendants have information about the cross-curricular disciplines in the social studies curriculum taught in elementary schools and if the teachers include cross-curricular disciplines in their courses. The study's study group consisted of 4 classroom teachers working in 4th grade classroom in primary schools and 8 social studies teachers working in 5. - 6. and 7th grade of secondary schools in Ordu. In the study, phenomenology, one of the qualitative research designs, was used. The data were gathered through interview forms on the basis of volunteerism. Then the data were analyzed by phenomenological analysis method. The opinions of all participants were transferred to the digital medium under each heading of the research data collected through interview forms to reveal the nature and structure of the cross-curricular applications. According to the findings obtained in the research, it is concluded that teachers have limited knowledge about cross-curricular disciplines. Teachers stated that they could not give much room for cross-curricular disciplines because of the reasons such as the intensity of the program, exam-oriented study, time anxiety and the fact that the classes are crowded. All of the teachers think that cross-curricular disciplines are important and necessary; if the curriculum is alleviated, the time constraints are removed, and if the necessary cross-curricular disciplinary information is provided, these disciplines can be employed in their lessons.

Keywords: *Cross-curricular disciplines, social studies curriculum, interview*

¹ Doç. Dr., Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-mail: filizzayimogluozturk@odu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-9917-5841

Giriş

Ülkemiz eğitim sisteminde 2005 yılında gerçekleşen reformla uygulamaya konulan ilköğretim programlarının çok önemli yenilikleri bulunmaktadır. Bunlar arasında hem ders içi, hem de diğer derslerle ve ara disiplinlerle ilişkilendirmeler boyutlarında önceki programlara göre önemli ölçüde değişiklikleri bulunmaktadır. Bu yenilikler içerisinde en önemlilerden birinin ara disiplinler konusunda gerçekleştiği söylenebilir.

Program hazırlama sürecinde göz önünde bulundurulmuş ara disiplinler, ana disiplinlerle açık ve kapsayıcı biçimde örtüşen diğer disiplinler olarak tanımlanmaktadır (ERG, 2005). Ara disiplin yaklaşımı ise; “bilginin belli bir alanda kilitli kalmamasını ve diğer disiplinlerle ilişkilendirilmesini temel alan, birbirleriyle ilişkili olmayan yeni ana disiplinler oluşturmak yerine, gerekli eğitim içeriklerinin programlar arası yaklaşım ile mevcut ana disiplinler içerisinde tematik olarak düzenlenmesi üzerinde duran bir yaklaşım” olarak ifade edilmektedir (Taş 2010). Ara disiplinlerin öğretim programlarına entegre edilmesinde amaç öğrencilerin bilgi, beceri ve değer kazanımlarını desteklemek, çok yönlü yetişmelerini sağlamak ve günlük yaşam becerilerini desteklemektir (Eraslan, 2011). Ara disiplin öğrencilerin derslerle yaşam arasında bağ kurmasını sağlayan alanlardır.

Ara disiplin yaklaşımı sayesinde öğrencilerin şu gelişimleri kaydettikleri ifade edilmektedir (Taş 2010);

- Kendi becerilerini kullanarak bilgiye ulaşırlar,
- Parçalara ayrılmış konular yerine birleştirilmiş ya da birbirleriyle ilişkilendirilmiş konular üzerinde çalışma ve gözlem yaparlar,
- Bir konuyu çeşitli yollara başvurarak ve farklı kaynaklara ulaşarak araştırabilirler,
- Öğrenme sürecinde daha aktif hale gelirler ve öğrenmeden zevk alırlar,
- Kendilerine ve diğer insanlara değer vermeyi ve saygı duymayı öğrenirler,
- Topluluk içindeki insanların karşılıklı dayanışmasına değer verirler,
- Fiziksel, psikolojik ve sosyal potansiyellerine ulaşmak ve bilgi ve özsaygılarını artırma fırsatı bulurlar,
- Bilgilerini, kendilerini ve diğer insanları algılayışlarını (sınırlılıklarını, kişisel niteliklerini, ilgilerini, yeteneklerini, potansiyellerini, değerlerini ve ihtiyaçlarını algılamak) geliştirirler.

Bu özelliklere sahip öğretim programının öğretmenler tarafından ne derece benimsendiği ve uygulamaya konduğu önemli bir çalışma konusudur (Coşkun & Demirel, 2009). Araştırmacılar ara disiplinlerle bütünleştirilmesi amacıyla programlarda yapılan düzenlemelerin olumlu bir girişim olduğunu, ancak programların asıl uygulayıcıları olan öğretmenlerin yaşadığı sorunların dikkate alınarak gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiğini ifade etmektedir (Yağcı, Demirel & Tatar, 2009).

Sosyal Bilgilere eğitiminde üzerinde önemle durulması gereken husus dersin yaşamla ilişkilendirilmesinin gerekliliğidir. Bu nedenle ara disiplinler konusu Sosyal Bilgiler eğitiminde ayrıca önem kazanmaktadır. Ülkemizde 2005 yılından önce uygulanmış ilköğretim

programı konu merkezli tasarımlara dayandırılmış ve bilgi (olgusal ve nesnel nitelikte) aktarmaya dayalı olarak uygulanmıştır. Bu durum bireylerin yaşamdan kopuk olmalarına yol açtığından yeni programlarda bireylerin yaşam becerilerini geliştirme amacıyla sekiz ana başlıkta ara disiplin kavramı ve kazanımları belirlenmiştir. Söz konusu ara disiplinler şunlardır (MEB, 2005a; MEB, 2005b):

- Afet eğitimi ve güvenli yaşam
- Girişimcilik
- İnsan hakları ve vatandaşlık
- Rehberlik ve psikolojik danışma
- Özel eğitim
- Sağlık kültürü
- Spor kültürü ve olimpiik eğitim
- Kariyer bilinci

Ara disiplinler öğrencilerin sosyal, bilişsel, duygusal ve psikomotor gelişimlerini destekleyen eğitim içeriği sunarak, okulların öğrencilere dersler kapsamında kazandırdığı bilgi ve becerilerden daha fazlasını öğrenmesine yardımcı olmaktadır (British Columbia Ministry of Education, 2013). Dolayısıyla bireylerin çok yönlü gelişmesini sağlamak için ara disiplinlerin öğretimi, üzerinde önemle durulması gereken bir konu olarak belirmiştir. Bu denli önemli bir yaklaşıma özellikle sosyal bilgiler eğitiminde yer verilmesi dersin amacına ulaşması için önem arz etmektedir. Bu bağlamda yukarıda belirtilen ara disiplinlerin sınıf düzeylerine göre sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlarla ilişkilendirilmesine bakıldığında 4. sınıf düzeyinde toplam yedi, 5. sınıf düzeyinde beş, 6. sınıf düzeyinde yedi ve 7. sınıf düzeyinde altı ara disiplinle ilişkilendirme yapıldığı görülmektedir. Ayrıca söz konusu programda en fazla ara disiplin ilişkilendirmesinin “İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi” ile en az ilişkilendirmenin ise “Spor Kültürü ve Olimpiik Eğitim” ile olduğu bilinmektedir (Kaymakçı, 2012). Söz konusu ilişkilendirmelerin yetersizliğinin vurgulandığı günümüzde, bireylerin tüm gelişim alanlarını destekleyen ara disiplinlerin hazırlanan taslak sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alması da manidardır (MEB, 2017).

Sosyal Bilgiler eğitiminin amaçlarına ulaşması, dersin etkili bir biçimde yürütülmesi ve ders içeriğinin ve etkinliklerin ara disiplinlerle ilişkilendirilmesi öğretmenlerin uygulamadaki yeterlikleri ile yakından ilişkilidir. Bu bağlamda araştırmanın ilkökul ve ortaokul seviyesinde sosyal bilgiler dersini yürüten öğretmenlerle gerçekleşmesi ve Sosyal Bilgiler dersinde ara disiplinlerin önemini ortaya koyması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilköğretim 4.-5.-6.-7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan ara disiplinlere derslerinde yer verme durumlarına yönelik sınıf öğretmenlerinin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemektir. Araştırma, katılımcı öğretmenlerin ara disiplinlerden haberdar olma düzeyini ve ara disiplinleri işe koşma durumlarını ortaya çıkarması açısından da önemlidir. Çalışmada araştırılan temel soru şu şekildedir: Sosyal

Bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin 4.-7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında yer alan ara disiplinlere ilişkin görüşleri nasıldır?

Yöntem

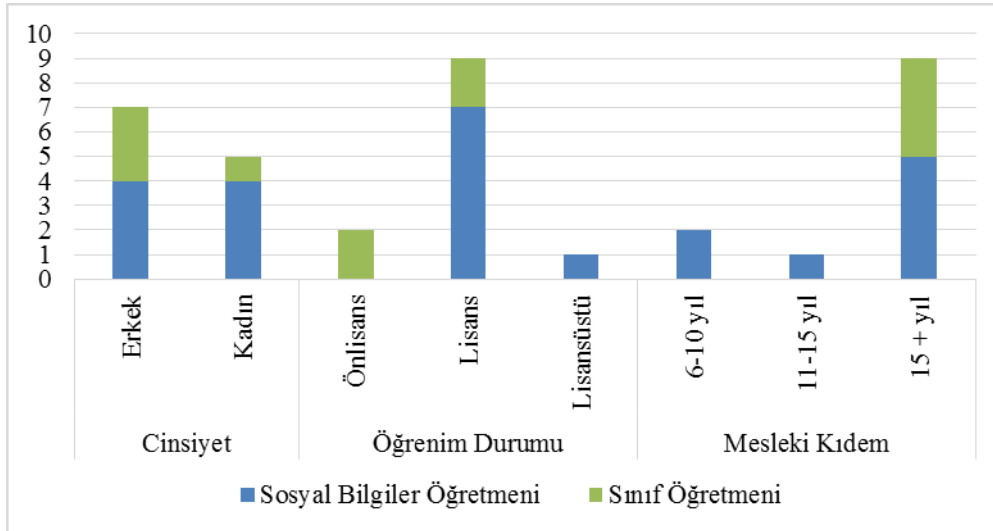
Yöntem başlığı altında araştırmanın modeli, araştırmaya katılanlar yani çalışma grubu, verilerin toplanması ve toplanan verilerin analizlerinin nasıl gerçekleştirildiğine dair ayrıntılı bilgiye yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma kapsamında ilköğretim okullarında okutulan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan ara disiplinlerden öğretmenlerin haberdar olma durumları ve araştırmaya katılan öğretmenlerin ara disiplinlere derslerinde yer verme durumlarını ortaya konmaya yönelik nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) deseninde yapılmıştır. Yaşanmış deneyimi değerlendirmeye odaklanan bir yöntem (Miller, 2003) olan olgubilim aracılığıyla, bireylerin bir olguya ilişkin yaşantıları, algıları ve bunlara yüklediği anlamlar ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu çalışmanın inceleme konusu ise öğretmenlerin hakkında deneyim sahibi oldukları ara disiplinlerdir.

Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda çalışma grubunun belirlenmesinde, araştırılacak konunun amacı, araştırmanın yapısı, araştırmanın kapsamı gibi özellikler önem taşımaktadır. Çalışma grubu için gerekli olan kişi sayısı ve görüşme sayısı, araştırmanın amacına göre belirlenir (Morse, 2000). Olgubilim çalışmalarına dahil olacak kişilerin belirlenmesinden önemli kriter araştırılan olguyla ilgili deneyim sahibi olmaktır. Bu nedenle çalışma grubu amaca yöneliktir (Baker ve diğ., 1992) ve çalışma grubunun büyüklüğü 10-15 kişi arasında değişmektedir (Starks & Trinidad, 2007). Araştırma amacı doğrultusunda olasılık temelli örnekleme içinde yer alan hem nicel hem de nitel araştırmalarda sıkça kullanılan tabakalı örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Tabaka örnekleme sınırları belirlenmiş bir evrende alt birim gruplarının var olduğu durumlarda kullanılır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu çalışmada sınıf düzeyleri (4, 5, 6 ve 7. Sınıf) alt birimleri yani alt tabakaları temsil etmektedir. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunu Ordu ili merkez ilçesinde bulunan bir devlet ilkokulunun 4. sınıflarında görev yapan 4 sınıf öğretmeni ve ortaokulların 5.-6. ve 7. sınıflarında görev yapan 8 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubunda yer alan katılımcılara ilişkin kişisel bilgiler Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Çalışma grubuna ilişkin kişisel bilgiler

Şekil 1’de görüldüğü gibi, araştırmaya 5 kadın, 7 erkek olmak üzere toplam 12 öğretmen katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu lisans mezunu olup, 15 yıl ve üzerinde mesleki deneyime sahiptir. Mesleki kıdem yüksek olmasının nedeninin, örnekleme seçilen okulların il merkezinde bulunmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak görüşme kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda birincil veri toplama tekniği olarak görüşme daha sık tercih edilir (Starks & Trinidad, 2007). Olgubilim yönteminde, yapılandırılmamış ya da yarı yapılandırılmış görüşme teknikleri kullanılarak araştırılan olgu açıklanmaya çalışılır (Wimpenny & Gass, 2000). Katılımcıların kendi deneyimlerinin yapısı ve anlamına ilişkin betimlemelerine yüz yüze mülakatlar yerine, katılımcılardan deneyimlerini görüşme formuna yazmaları istenebilir ve yazılı anlatılar toplanabilir (Johnson & Christensen, 2014) Görüşme formunda yer alacak görüşme soruları genel, açık uçlu ve cevapları etkilemeyi kaçınacak şekilde düzenlenmelidir (Baker ve diğ., 1992). Bu noktadan hareketle araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu kişisel bilgilerin yer aldığı bölüm ve görüşme sorularının yer aldığı bölüm olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Kişisel bilgi formu 3 sorudan ve görüşme soruları bölümü ise 8 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. İki alan uzmanı, bir ölçme değerlendirme uzmanı ve bir dil uzmanının görüşleri doğrultusunda geliştirilen görüşme formu, güvenilirliği sağlamak için iki sınıf öğretmeni ve iki sosyal bilgiler öğretmeni ile ön uygulama yapılarak görüşme sorularına son şekli verilmiştir. Söz konusu formun uygulanmasına ilişkin etik kurul ve uygulama izni alınmış ve görüşme formunun gönüllülük esasına göre uygulanmasıyla katılımcılardan veriler elde edilmiştir.

Bu araştırmada görüşme yoluyla elde edilen verilerin geçerliği ve güvenilirliği; başka bir ifade ile inandırıcılığı, aktarılabilirliği ve tutarlığı kontrol etme ve geliştirmeye yönelik işlemler (Büyüköztürk ve diğ., 2014) aşağıdaki adımlarla gerçekleştirilmiştir:

- Bilgi verilen kişinin tanımlamaları aynı konuda bilgi veren bir başka kişiyle karşılaştırılarak kontrol edilmiş ve tutarlık sağlanmıştır.
- Araştırmacı çalışma yaptığı grubun kullandığı kelime dağarcığına hâkim, kullanılan özel kelimelerin ne anlama geldiğini bildiği için kaydedilen veriler geçerli kabul edilmiştir.
- Katılımcılardan alınan cevaplara ek olarak görüşme esnasında sorulan sorular yazılarak seçici unuttuğunuzun neden olduğu çarpıklık azaltılmıştır.
- Görüşmeler yapılırken kişisel düşünceler ayrı bir bölüm olarak not edilmiş ve daha sonra bu düşünceler karşılaştırılarak kontrol edilmiştir.
- Çalışma grubunda yer alan en az bir katılımcıdan araştırma raporunun doğruluğunun incelenmesi istenmiştir. Ayrıca raporu çalışma grubu dışında olan iki alan uzmanının incelemesi sağlanmıştır.
- Araştırma raporlanırken uygun yerlerde katılımcı görüşlerine ve sonuçların dayanak noktalarına yer verilerek hem inandırıcılık hem de tutarlılık artırılmıştır.

Verilerin Analizi

Fenomenolojistler genellikle insanların deneyimlerinin bazı ortak yönleri olduğunu kabul eder ve bu ortak yönleri anlamaya çalışırlar. Deneyime ilişkin bu ortak yönler söz konusu deneyimin özü ya da değişmez yapısı olarak adlandırılır (Johnson & Christensen, 2014). Olgubilim araştırmaları olguya ilişkin bireylerin deneyimlerinin ortak anlamlarını yani özünü ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle olgubilim olguya odaklanmakta, araştırılan konuyla ilgili olgunun anlamını açıklamaktadır (Annells, 2006). Bu nedenle, olgubilim çalışmasının kendine özgü bir analiz süreci vardır. Bu araştırmada, ara disiplin uygulamalarının yapısını ve özünü ortaya koymak için görüşme formlarıyla toplanan araştırma verileri her soru başlığı altında tüm katılımcıların görüşleri dijital ortama aktararak analize hazır hale getirilmiştir. Bu işlemde sonra her bir görüşme sorusu bütüncül bir bakış açısı için okunmuştur. Daha sonra görüşme metinleri analiz edilerek katılımcıların ara disiplin uygulamasına yönelik deneyimlerinin yapısına ulaşmaya çalışılmıştır. Katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlardan alt temalar oluşturulmuş ve katılımcıların görüşleri kodlanarak veriler sınıflandırılmıştır. Verilerin kodlanmasında uyuşum yüzdesi formülünden (Güvenirlilik= (uyuşulan kategori sayısı) / (tüm uyuşulan ve uyuşulmayan kategorilerin sayısı)) yararlanılmıştır (Miles & Huberman, 1994). Böylece araştırmacı ve bir alan uzmanının belirledikleri temalardaki farklılıklar konusunda formüle göre uyuşum yüzdesi olarak %91 görüş birliğine varılmıştır. Alt temaların hangi sıklıkta tekrar ettiği hesaplanarak frekans olarak sunulmuştur. Ayrıca katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak temalar çarpıcı görüşler ile desteklenmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda, araştırmanın bulguları ortaya konulmuştur. Bu kapsamda öncelikle öğretmenlerin görüşme sorularına verdiği yanıtlar frekanslarla sunulmuş, bu değerlerin altında da öğretmen ifadelerinden örneklere sınıf öğretmenleri için SÖ kodu, sosyal bilgiler öğretmenleri için ise SBÖ kodu ile yer verilmiştir. Katılımcıların ölçeğin birinci sorusuna verdikleri yanıtların analizi tablo 1’de sunulmuştur

Tablo 1

“Ara Disiplin Size Neyi İfade Ediyor?” Sorusunun Analizi

Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	f
Diğer derslerle ilişkilendirme	2
Kazanımlara ilişkin diğer kazanımlar	2
İlköğretimdeki ders konuları	1
Sınıf içi disiplini ifade ediyor	1
İki Farklı disiplini birbirine bağlayan ve birbiri arasında köprü kuran disiplindir.	1
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri	
Temel kazanımların yanında verilen daha çok güncel konulardan oluşan kazanımlar	3
Tüm branşlarda işlenmesi gereken ve öğrencileri temel konularda bilinçlendirmeyi hedef alan konular	2
Ders konuları dışında günlük yaşamla ilgili bilgiler ve davranış şekilleri	1
İnsanların sosyal hayatında, hayatını idame ettirmek için, ilişki kurduğu, kurmak zorunda olduğu alanları ifade eder.	1
Öğrencilerin derslerde işlediği konuların ve kazanımların gerçek yaşamla örtüşüp, gelişmelerine olumlu etki sağlamasını ifade ediyor	1

Tablo 1’de görüldüğü gibi ara disiplinlerle ilgili en öne çıkan görüş ara disiplinlerin genel olarak ne anlama geldiğinin hem sınıf hem de sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından bilindiği ve güncel konularla ve hayatla ilişkilendirilmesidir. Ancak katılımcı görüşleri detaylı incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretmenleri kadar ara disiplin konusuna hâkim olmadıkları görülmektedir. Özellikle sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin ara disiplin konusunda eksik ve sınırlı olmasının nedeni mesleki kıdemlerinin yüksek olmasından ve ara disiplinlerle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarından kaynaklı olabilir. Katılımcıların ara disiplinin anlamına ilişkin görüşleri şu şekildedir:

SÖ1 kodlu öğretmenin görüşü: “Sınıf içi disiplini ifade ediyor.”, SÖ3 kodlu öğretmenin görüşü: “Bir konunun herhangi bir derste tek başına öğretilmesinin mümkün olmadığı

durumlarda, bu zorluğun diğer derslere pay edilerek dersler arasında bir bağ kurmaktır. Bir dersteki konuyu diğer derslerle ilişkilendirmek ara disiplini ifade eder. Yani derslerin diğer derslerle bağlantılar kurmasıdır.”, SÖ2 kodlu öğretmenin görüşü: “İlköğretimde ders konuları (tema) ifade ediyor.” SÖ4 kodlu öğretmenin görüşü: “Bir dersin kazanımlarıyla ilişkilendirilebilecek alt kazanım dalları anlamı taşımaktadır. Dersin içerisindeki kazanımlar kazandırılırken konu ve kazanımlara ilişkin diğer kazanımlar (milli mücadele konusu işlenirken liderlik konusu gibi).” şeklindedir.

SBÖ1 kodlu öğretmenin görüşü: “Eğitim-öğretim sırasında öğrencilerin akademik bilgi yanında kazanmasını istediğimiz ortak becerilerdir.” SBÖ5 kodlu öğretmenin görüşü: “Derslerde temel kazanımlar işlenirken bu temel kazanımların yanında verilen daha çok güncel konulardan oluşan kazanımlar.” SBÖ4 kodlu öğretmenin görüşü: “Tüm branşlarda işlenmesi gereken ve öğrencileri temel konularda bilinçlendirmeyi hedef alan konuları anlıyorum.” şeklindedir. Katılımcıların ölçeğin ikinci sorusuna verdikleri yanıtların analizi tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

“Ara Disiplinin Önemi Hakkında Ne Söylersiniz?” Sorusunun Analizi

Sınıf Öğretmenlerinin Cevapları	f
Çok önemlidir.	4
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cevapları	
Çok önemlidir.	8

Tablo 2’de görüldüğü gibi, katılımcıların tamamının (%100) ara disiplinlerin önemli olduğunu düşündükleri görülmektedir. Katılımcı görüşleri dikkate alındığında ise ara disiplinlerle yapılan ilişkilendirmelerin çocukların topluma kazandırılmasında önemli yer tuttuğu görüşünün benimsendiği görülmektedir. Katılımcıların ara disiplinin önemine ilişkin görüşleri şu şekildedir:

SÖ1 kodlu öğretmenin görüşü: “Bir disiplinin tamamlayıcısı olarak düşünüyorum. Çocuğu topluma kazandırmayı hedeflemektedir.”, SÖ2 kodlu öğretmenin görüşü: “Oldukça önemlidir. Çünkü ara disiplin tam oturmadığı durumlarda; hayatta insan yaşamıyla konular arasında bağlantı kuramama, olayları hayatla ilişkilendiremememe, önemli boşlukları dolduramama durumu oluşacaktır”, SÖ3 kodlu öğretmenin görüşü: “Oldukça önemli olduğunu düşünüyorum. Bir konunun farklı boyutlarını görmelerini sağlar”, Çünkü hayat bir bütündür.”, SÖ4 kodlu öğretmenin görüşü: “Kazanımlar arası bağ kurmaları kolaylaşır.” şeklindedir.

SBÖ1 kodlu öğretmenin görüşü: “Oldukça önemlidir, geniş düşünmeyi, farklı yönleri bakmayı sağlar.”, SBÖ2 kodlu öğretmenin görüşü: “Derslerin eşlenişi esnasında diğer derslerin içeriğinde bulunan konularla ilişki kurularak öğrenmenin tam olarak sağlanmasına önemli bir katkıda bulunur.”, SBÖ3 kodlu öğretmenin görüşü: “İnsanların yaşamlarına yön

vermede ve toplumda düzeni sağlamada önemli olduğunu düşünüyorum.”, SBÖ4 kodlu öğretmenin görüşü: “Gelişmiş toplumlarda toplum ve bireye bilinç katar. Yaşamını kolaylaştırır”, SBÖ5 kodlu öğretmenin görüşü: “Öğrencilerin hak ve sorumluluklarını bilip uygulamaları alanında önemlidir.”, SBÖ6 kodlu öğretmenin görüşü: “Önemli çünkü nesnel ve olgusal nitelikte olan tüm konuları ezberci yaklaşımdan kurtarıp sorgulayan, araştıran ve yeniliklere açık gelişen teknolojiyi yakalayan bir yaklaşımdır.”, SBÖ7 kodlu öğretmenin görüşü: “Öğrencilerin kültürlü, özgüvenli, bilinçli ve daha duyarlı bir birey olmasındaki önemli basamaklardandır.”, SBÖ8 kodlu öğretmenin görüşü: “Daha çok günlük hayattan konular içerdiği için eğitimin yaşamla iç içe olmasını sağlıyor. Yerine göre temel kazanımlardan daha faydalı günlük hayatta. Yaşamda hiçbir şeyin tek başına olmayacağını bir zincirin halkalarını sergiliyor. İlişkilendirilemeyen halkada zincir kopmuştur.” şeklindedir.

Katılımcıların ölçeğin üçüncü sorusuna verdikleri yanıtların analizi tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

“Aşağıda Verilen Ara Disiplin Dallarını Önem Derecesine Göre Sıralayınız” Sorusunun Analizi

Ara Disiplin	Ortalama Değer	Önem Sırası
İnsan hakları ve vatandaşlık eğitimi	2,47	1
Rehberlik ve psikolojik danışma	3,31	2
Afetten korunma ve güvenli yaşam	3,94	3
Sağlık kültürü	3,94	4
Özel eğitim	4,52	5
Girişimcilik	4,63	6
Kariyer bilinci geliştirme	5,73	7
Spor kültürü ve olimpik eğitim	6,78	8

Tablo 3’te görüldüğü gibi, katılımcıların ara disiplinlerin önem sırasına ilişkin görüşleri incelendiğinde ortalamaları düşük olan ara disiplinlerin “İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi”(2,47) gibi öğretmenler tarafından daha önemli görüldüğü ortalamaları yüksek olan ara disiplinlerin ise “Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim” (6,78) gibi öğretmenler tarafından daha az önemli görüldüğü söylenebilir. Dolayısıyla ortalama değer için ortalamalar yükseldiğinde önem sırasının düştüğü ortalamalar düştüğünde ise önem sırasının yükseldiği, yani ortalama değer ile önem sırası arasında ters orantı olduğu görülmektedir.

Katılımcıların ölçeğin dördüncü sorusuna verdikleri yanıtların analizi tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

“Ara Disipline Yönelik Öğrenme-Öğretme Ortamı Düzenliyor Musunuz? Evet ise Neler Yapıyorsunuz?” Sorusunun Analizi

Sınıf Öğretmenlerinin Cevapları	f
Evet düzenliyorum	4
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cevapları	
Hayır düzenlemiyorum	4
Evet düzenliyorum	4

Tablo 4’te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin tamamının ara disiplinlere yönelik öğrenme-öğretme ortamı düzenledikleri şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Ancak bu eğitim ortamlarının nasıl olduğuna ilişkin aşağıda ifade edilen görüşleri incelendiğinde genellikle dersleri diğer derslerle ilişkilendirme ve ders işleme yöntemlerini ara disiplinlerle ilişkilendirme olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde ise katılımcıların yarısının “evet” diğer yarısının ise “hayır” görüşü bildirdikleri görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ara disiplinlere yönelik eğitim ortamı hazırlayamama nedeni olarak “müfredat yoğunluğu” gibi gerekçeler sundukları, eğitim ortamı hazırlıyorum diyenlerin ise aslında ara disiplinleri ders içeriğine entegre ettikleri görülmektedir. Katılımcıların ara disiplinlere yönelik öğrenme öğretme ortamı düzenlemeye ilişkin görüşleri şu şekildedir:

SÖ1 kodlu öğretmenin görüşü: *“Düzenliyorum, matematik dersinde “ölçüler” konusunu işlerken, sosyal bilgiler dersindeki “kariyer bilinci” ile bağlantı kuruyorum.”*, SÖ2 kodlu öğretmenin görüşü: *“Evet, öğrenme ve öğretme etkinliklerinin uygulanmasını yaparım. Derse hazırlık, dersle ilgili varsa sunumlar, sınıfta uygular, sonra etkinliği özetleyen kısa notlarla dersi bitiririm.”*, SÖ3 kodlu öğretmenin görüşü: *“Evet düzenliyoruz. Öğretme ve öğrenme birbiriyle iç içedir. Çünkü hayatın kendisi bir öğrenme basamağı olduğu için bir bütünlük oluşturmaktadır.”*, SÖ4 kodlu öğretmenin görüşü: *“Evet, Çünkü ders konularının bazıları disiplinlerle benzerdir. Mesela sosyal bilgiler dersinde Türkiye’yi tanıtıyorsak Türkçe’den, Türkiye’nin turizm cenneti parçası okutulup müzik dersinde de “gezsen anadoluyu” şarkısı öğretilir.”* şeklindedir.

SBÖ1 kodlu öğretmenin görüşü: *“Müfredat yoğunluğu nedeniyle genelde çok vakit bulamamakla birlikte genelde ara disiplinlerde örnek olay incelemesi yapıyoruz.”*, SBÖ2 kodlu öğretmenin görüşü: *“Evet, etkileşimli tahtadan ilgili video ve sunumlardan yararlanıyoruz.”*, SBÖ3 kodlu öğretmenin görüşü: *“Evet, grup sunumlarında alan paylaşıyorum. Sınıfın ortak noktayı ve ilişkiyi görmesini sağlıyorum.”*, SBÖ4 kodlu öğretmenin görüşü: *“Ayrı bir öğretme öğrenme ortamı düzenlemiyorum. Ancak konularımızı gereği ara disiplinlerden zaman zaman bahsediyorum. Gerektiği zamanlarda öğrencilere rehberlik yapıyorum. Ders içerisinde sağlık spor insan hakları gibi konulardan bahsediyorum.”* şeklindedir.

Katılımcıların ölçeğin beşinci sorusuna verdikleri yanıtların analizi tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5

“Ara Disipline Yönelik Ölçme Değerlendirme Çalışması Yapıyor Musunuz? Evet İse Neler Yapıyorsunuz?” Sorusunun Analizi

Sınıf Öğretmenlerinin Cevapları	f
Evet yapıyorum	2
Hayır yapmıyorum	2
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cevapları	
Hayır yapmıyorum	5
Evet yapıyorum	3

Tablo 5’de görüldüğü gibi, ara disiplinlere yönelik ölçme değerlendirme çalışması yapma ile ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde katılımcıların yarısının “evet” diğer yarısının ise “hayır” görüşü bildirdikleri görülmektedir. Aşağıda yer alan katılımcıların kendi ifadeleri incelendiğinde ara disiplinleri ölçme ve değerlendirme adına değil ders içeriklerinin ölçülmesi olarak anlamlandırıldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin ise “herhangi bir ölçme değerlendirme çalışması yapmadıkları” üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Katılımcıların ara disiplinlere ilişkin kazanımların ölçülmesiyle ilgili çalışma yapamama nedeni olarak ders saatlerinin yetersizliği ve sınav odaklı çalışma gibi nedenler belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların ara disiplinlere yönelik ölçme değerlendirme çalışması yapmaya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

SÖ1 kodlu öğretmenin görüşü: *“Hayır, bunun için rehberlik birimleri yardımcı oluyor.”*, SÖ2 kodlu öğretmenin görüşü: *“Hayır, sınıf kalabalık, bu tür ölçme değerlendirmeler az öğrencili sınıflarda yapılabilir.”*, SÖ3 kodlu öğretmenin görüşü: *“Evet, uygulamalı çalışmalar, konu ile ilgili testler, konu ile ilgili afiş ve broşürler hazırlatma.”*, SÖ4 kodlu öğretmenin görüşü: *“Değerlendirme etkinliği yapıyorum. Ölçüt tablosu hazırlayıp sunuyorum.”* şeklindedir.

SBÖ1 kodlu öğretmenin görüşü: *“Ders saatlerinde yetiştirmek ve hazırlamak zorunlu olan kazanım ve konuların olması nedeniyle sınav odaklı çalışmak zorunda olmamızdan kaynaklı sorunlar olmaktadır.”*, SBÖ2 kodlu öğretmenin görüşü: *“Evet, her ünite sonunda bunu yapmak lazım çünkü ünitenin yerleşip yerleşmediğini anlamak zor olur. Ünite sonu etkinlikler ve testlerle bunu desteklemek gerekir.”*, SBÖ3 kodlu öğretmenin görüşü: *“Bazı ara disiplinlerin davranışa dönüşüp dönüşmediğini sınıf denetim mekanizmasıyla öğrencilerimize fark ettiriyoruz. Bazılarında aile ile etkileşime geçiyoruz (genelde 5 ve 6. sınıf) Bazılarını ise tarama testlerine dâhil edebiliyoruz.”* şeklindedir. Katılımcıların ölçeğin altıncı sorusuna verdikleri yanıtların analizi tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

“Ara Disiplinlerle İlgili Uygulamada Ne Gibi Sorunlarla Karşılaşıyorsunuz?” Sorusunun Analizi

Sınıf Öğretmenlerinin Cevapları	f
Karşılaşmıyorum	2
Sınıfların kalabalık olması	1
Ders süresinin yetersiz olması	1
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cevapları	
Müfredatın yoğunluğu	3
Herhangi bir sorun yok	3
Sınav odaklı çalışmak	2

Tablo 6’da görüldüğü gibi, katılımcıların müfredat yoğunluğu, kalabalık sınıflar, sınav odaklı çalışmak, ders süresinin yetersizliği gibi nedenlerle ara disiplinlere derslerinde yer veremedikleri görülmektedir. Ara disiplinlerle ilgili uygulamada herhangi bir sorun bildirmeyen aşağıda belirtilen katılımcı ifadeleri incelendiğinde ise ara disiplinlerin uygulamaya yönelik olması gibi öneriler getirdikleri dolayısıyla sorun yaşadıkları söylenebilir. Katılımcıların ara disiplinlerin uygulanmasında yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşleri şu şekildedir:

SÖ1 kodlu öğretmenin görüşü: *“Sınıf etkinlikleri yapılırken, en büyük sorun sınıfın kalabalığından doğan sorundur. Öğrencilerin söz hakkı verme sunum vb. değerlendirmeleri çok sağlıklı olmuyor.”*, SÖ3 kodlu öğretmenin görüşü: *“Ders kitaplarındaki etkinlikleri yapılabilecek kadar müsait zaman bulamıyorum. Etkinlikler evlerde yapılamadığına göre, sınıf ortamında müsait olan etkinlikleri yapabiliyoruz.”* şeklindedir.

SBÖ1 kodlu öğretmenin görüşü: *“Ders saatlerinde hazırlamak ve yetiştirmek zorunlu olan kazanım ve konuların olması nedeniyle sınav odaklı çalışmak zorunda olmamızdan kaynaklı sorunlar olmaktadır.”*, SBÖ4 kodlu öğretmenin görüşü: *“Müfredat yoğunluğu en büyük problemimiz. Öğrencilerimizin ilgi duyduğu konular. Ancak yoğunluk nedeniyle istediğimiz kadar geniş işleyemiyoruz.”*, SBÖ8 kodlu öğretmenin görüşü: *“Uygulamada herhangi bir sorun yok. Fakat bu ara disiplinlerin daha çok uygulamaya yönelik olması, okunup dinlenip, izlenip geçilmemesi gerekir.”* şeklindedir. Katılımcıların ölçeğin yedinci sorusuna verdikleri yanıtların analizi tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

“Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileriniz Nelerdir?” Sorusunun Analizi

Sınıf Öğretmenlerinin Cevapları	f
Ders kitapları ara disiplinlere yönelik hazırlanmalı	2
Sınıfların öğrenci sayıları azaltılmalı	1
Önerim yok	1
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cevapları	
Sınav odaklı sistemden vazgeçilmeli	4
Ailelerle iş birliği yapılmalı	2
Müfredat yoğunluğu azaltılmalı	2

Tablo 7’de katılımcıların büyük çoğunluğunun sınav odaklı eğitim anlayışından vazgeçilmesi yönünde görüş bildirdiği görülmektedir. Ayrıca katılımcılar ders kitaplarında ara disiplin konusuna daha fazla yer verilmesi, müfredat yoğunluğunun azaltılması ve sınıf mevcutlarının düzenlenmesi yönünde görüş bildirmişlerdir. Katılımcıların görüşleri dikkate alındığında söz konusu çözüm önerilerinin sadece ara disiplinlere yönelik değil eğitim sisteminin sorunlarına yönelik olduğu söylenebilir. Katılımcıların ara disiplinleri uygularken yaşadıkları güçlüklerle yönelik çözüm önerilerine ilişkin görüşleri şu şekildedir:

SÖ1 kodlu öğretmenin görüşü: “*Ders kitapları ve kazanımları hazırlanırken, çevre şartlarının göz önünde bulundurulması gerekli. Etkinlikler sınıf ortamında yapmaya müsait olmalı. Evlerde yapılan ve yaptırılan etkinlikler öğrenciler tarafından (çoğu) yapılmadığı için değerlendirmeye alınmıyor. Zaman zaten dar.*”, SÖ2 kodlu öğretmenin görüşü: “*Ders kitapları ara disiplinlere yönelik olmalı. Öğretmen kılavuz kitaplarının hazırlanışında ara disiplinleri ölçme değerlendirmeye yönelik formlara yer verilmelidir.*”, SÖ4 kodlu öğretmenin görüşü: “*Sınıfın öğrenci sayılarının azaltılması, öğretmenlere aktif katılım seminerleri düzenlenmesi, öğrenci merkezli eğitime somut örneklerle tanıştırılması vs.*” şeklindedir.

SBÖ1 kodlu öğretmenin görüşü: “*Bu ara disiplinler insan yaşamında ve günlük hayatta çok önemli olmasına rağmen her zaman için sınav konularının gölgesinde kalmaktadır. Gereken önem verilmemektedir.*”, SBÖ2 kodlu öğretmenin görüşü: “*İlköğretim öğrencileri sınav odaklı değil, iyi bir birey sorumluluk sahibi öğrenciler yetiştirme amaçlı olmalıdır.*”, SBÖ3 kodlu öğretmenin görüşü: “*Sınıfın öğrenci sayılarının azaltılması, öğretmenlere aktif katılım seminerleri düzenlenmesi, öğrenci merkezli eğitime somut örneklerle tanıştırılması vs.*”, SBÖ4 kodlu öğretmenin görüşü: “*Öğrencilerin içinde yaşadıkları sosyo-kültürel ortam gelişkin değilse sorun doğar, ilişkilendirme yapamaz.*”, SBÖ5 kodlu öğretmenin görüşü: “*Ara disiplinler sadece öğretmenler tarafından değil, aileler tarafından da verilmelidir.*”, SBÖ6 kodlu öğretmenin görüşü: “*Müfredat yoğunluğu en büyük problemimiz. Öğrencilerimizin ilgi duyduğu konular, ancak yoğunluk nedeniyle istediğimiz kadar geniş*

işleyemiyoruz.”, SBÖ7 kodlu öğretmenin görüşü: “*Ara disiplinler veliler tarafından desteklenmezse başarı sağlanamaz, veliler ara disiplinleri yaşam biçimi haline getirmelidir.*”, SBÖ8 kodlu öğretmenin görüşü: “*Müfredat yoğunluğu en büyük problemimiz. Öğrencilerimizin ilgi duyduğu konular, ancak yoğunluk nedeniyle istediğimiz kadar geniş işleyemiyoruz.*” şeklindedir. Katılımcıların ölçeğin sekizinci sorusuna verdikleri yanıtların analizi tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

“Sizce Programa Yeni Ara Disiplin Eklense Hangi Konu ya da Temada Olmalı?” Sorusunun Analizi

Önerilen Ara Disiplin Konuları	f
Milli ve manevi değerler	3
Kurallara uyma (görgü kuralları)	2
Çevre bilinci	1
Toplum sosyolojisi	1
İstismar	1
Sağlıklı beslenme	1

Tablo 8’de katılımcıların hepsinin yeni bir ara disiplin önerdikleri dikkat çekmektedir. Bu durumun toplumu yakından ilgilendiren milli-manevi değerler, çevre bilinci, istismar, sağlıklı beslenme ve toplum sosyolojisi gibi konuların derslerde yeterince yer bulamamasından kaynaklı olduğu ve ara disiplinlerin bireyi yaşadığı toplumla uyumlu hale getirmek için önemli bir unsur olduğundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada elde edilen bulgular ışığında, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin ara disiplinler konusunda sınırlı bilgiye sahip olduğu ve ara disiplinler konusunda gerek öğrenme öğretme ortamı hazırlama gerekse ölçme değerlendirme çalışmalarında bulunma gibi konularda yetersiz kaldıkları görülmüştür. Bu sonuç, diğer araştırma sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir (Akyol, 2015; Ermiş 2008; Gözütok & Alkın 2008; Taş 2010).

Araştırma sonucunda katılımcıların derslerde ara disiplinlerden yararlanmayı önemseyemediği, ara disiplinlerden yararlanmanın öğrencilere çeşitli bilgi, beceri ve değerler kazandırdığını düşündükleri ancak programın yoğun olması, zaman kaygısı, sınav odaklı çalışma ve sınıfların kalabalık olması gibi sorunlar yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların ara disiplin konusunda bilgiye ve uygulama olanağına ihtiyaç duyduğu ve programda buna ek bilgilendirmelerin yapılması gerektiğini belirttikleri görülmüştür. Bu sonuç ara disiplinlere yönelik yapılan diğer çalışmalarla örtüşmektedir (Akyol, 2015; Gündoğan Bayır, Çengelci Köse & Balbağ, 2016).

Araştırma bulgularına göre katılımcıların en önemli gördüğü ara disiplinin “İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi” olduğu, en az önemsenen ara disiplinin ise “Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bağlı (2013) tarafından insan haklarına ilişkin ilköğretim öğrencileri ile yapılan araştırma sonucunda ara disiplin olarak ‘Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi’nin öğrencileri insan hakları eğitiminin bireyi güçlendirme hedefine ulaştırmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç bağlamında öğretmenlerin en önemsendiği ara disiplin “İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi” olmasına rağmen öğrencilerin bu ara disiplinden yeterince istifade edemediklerini belirtmeleri de manidardır. Bu sonucu desteklemesi bakımından Kaymakçı (2012)’nin yaptığı araştırma sonucu ara disiplin ilişkilendirmesinin “İnsan Hakları ve Vatandaşlık Eğitimi” ile en fazla, “Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim” ile de en az olduğunu belirtmesinin de önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin çoğu ara disiplinlerin önemli ve gerekli olduğunu düşünmektedir; öğretim programı hafifletilirse, süre sıkıntısı ortadan kaldırılırsa ve ara disiplinler konusunda gerekli bilgilendirmeler yapılırsa, derslerinde ara disiplinleri işe koşabileceklerini belirtmişlerdir. 2005 yılında uygulamaya konulan öğretim programlarının yenilik olarak getirdiği ara disiplin yaklaşımının daha önce eğitim sistemimizde yer almamış olmasından ve konunun programda yeterince açıklanmamasından kaynaklı öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadığı, ancak ara disiplin konusunun öğretmenler tarafından önemsendiği görülmektedir (Akyol, 2015; Gözütok & Alkın, 2008; Gündoğan Bayır, Çengelci Köse,& Balbağ, 2016). Ara disiplinleri inceleyen diğer araştırmalarda da (Ata, 2010; Ermiş, 2008; Ersoy, 2007; Kaymakçı, 2012; Taş, 2010; Yazıcı & Koca, 2008) ara disiplinlerin derslerle ilişkilendirme boyutunda yetersizliği vurgulanmaktadır. Eğitim sistemimize yaklaşık 12 yıl önce dâhil olan ara disiplin yaklaşımının öğretmenler tarafından önemsenmesine rağmen 2017 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanarak yayımlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer almayışı dikkate değerdir.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar ışığında, ara disiplinlerin gerekli olduğu gerekçesiyle programdan tamamen çıkarmak yerine toplumsal olarak öğretimine ihtiyaç duyulan istismar, sağlıklı beslenme, toplum sosyolojisi ve hatta mültecilik gibi yeni alanlarında eklenmesinin de önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda araştırmacı ve uygulayıcılara şu önerilerde bulunulabilir:

- Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerine ara disiplinlerden nasıl yararlanılacağına ilişkin olarak hizmet içi eğitimler verilebilir.
- Öğretim programlarında ara disiplinlerle ilişkilendirmeye ilişkin daha ayrıntılı ve tatmin edici açıklamalar yapılabilir.
- Ara disiplinlerle ilgili nicel veri toplama yöntemleri işe koşularak yeni ve kapsamı daha da genişletilmiş çeşitli araştırmalar yapılabilir.

Kaynaklar

- Akyol, Ş. (2015). Matematik öğretmenlerinin ara disiplinlere ilişkin görüşleri, *Mediterranean Journal of Humanities*, V/1, 2015, 61-75.
- Annels, M. (2006). Triangulation of qualitative approaches: Hermeneutical phenomenology and grounded theory. *Journal of Advanced Nursing*, 56(1), 55-61.
- Ata, B. (2010). Sosyal bilgiler öğretim programı. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* (ss. 33-47). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Bağlı, M. T. (2013). Ara-disiplin olarak vatandaşlık ve insan hakları eğitimi: ilköğretim öğrencilerinin insan haklarına ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*. 38 (169).
- Baker, C., Wuest, J. & Stern, P. N. (1992). Methods lurring: the grounded theory/ phenomenology example. *Journal of Advanced Nursing*, 17, 1355-1360.
- British Columbia Ministry of Education (2013). *Defining cross-curricular competencies. Transforming Curriculum and Assessment. Draft January 2013.* https://www.bced.gov.bc.ca/irp/docs/def_xcurr_comps.pdf. Erişim tarihi: 04.04.2017
- Büyüköztürk, Ş. ve diğ. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 16. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun-Diker Y. & Demirel M. (2009). Proje tabanlı öğrenme ile desteklenen disiplinler arası öğretim yaklaşımına ilişkin bir durum çalışması. *1. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi Tam Metin Bildiriler Kitabı* (2009) 1-22.
- Eraslan, L. (2011). İlköğretim programlarında girişimcilik öğretimi (hayat bilgisi dersi örneği). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 82- 94.
- ERG. (2005). Yeni programları inceleme ve değerlendirme raporu. *İlköğretim Online*, 5(1).
- Ermiş, S. (2008). *Sosyal bilgiler dersindeki ara disiplinlerin sınıf içi uygulamalarına yönelik öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu 2008.
- Ersoy, A. F. (2007). *Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin etkili vatandaşlık eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Gözütok F. D. & Alkın S. (2008). “İlköğretim öğretmenlerinin programdaki ara disiplin yaklaşımına ilişkin görüşleri”. *Proceedings of International Conference on Educational Sciences 2* (2008) 83985, 23-25 Haziran 2008.
- Gözütok, D. & Alkın-Şahin, S. (2014). Öğretim programlarında ara disiplin yaklaşımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 47(2), 287-306.

- Gündoğan Bayır, Ö., Çengelci Köse, T. & Balbağ, N. L. (2016). Sosyal Bilgiler dersinde ara disiplinlerden yararlanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 6(2).
- Johnson, B. & Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları nicel, nitel ve karma yaklaşımlar*. (Çev. S. B. Demir) Ankara: Eğiten Kitap
- Kaymakcı, S. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında ilişkilendirmeler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 273-304.
- MEB. (2005a). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4-5. sınıflar öğretim programı ve Kılavuzu*. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden 20.04.2017 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2005b). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> adresinden 20.04.2017 tarihinde erişilmiştir.
- MEB (2017). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Taslak Program. Ankara.
- Miles, B., M. & Huberman, A., M. (1994). *Qualitative data analysis (2.Baskı)*. London: Sage Publication.
- Miller, S. (2003). Analysis of phenomenological data generated with children as research participants. *Nurse Researcher*, 10(4), 68-82.
- Morse, J. M. (2000). Determining sample size. *Qualitative health research*, 10, 3-5
- Starks, H., & Trinidad, S. B. (2007). Choose your method: A comparison of phenomenology, discourse analysis, and grounded theory. *Qualitative Health Research*, 17(10), 1372-1380.
- Taş D. İ. (2010). *2005 İlköğretim programının hazırlanmasında görev alan ara disiplinler komisyonu üyelerinin ve sınıf öğretmenlerinin ara disiplin yaklaşımı konusundaki bilgi durumu ve görüşlerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara 2010.
- Wimpenny, P. & Gass, J. (2000). Interviewing in phenomenology and grounded theory: is there a difference? *Journal of Advanced Nursing*, 31(6), 1485-1492.
- Yağcı E., Demirel M. & Tatar Ö. (2009). "Fen ve teknoloji dersi öğretim programının bütünleştirilmiş program yaklaşımı açısından değerlendirilmesi". *Uluslararası 5. Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi. Günümüzde Balkanlarda Eğitim Kongre Tam Metin Kitabı*, 148-152.

YAZICI, H. & Koca, M. K. (2008). Sosyal bilgiler öğretim programı. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss. 21-36). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Yıldırım A. & Şimşek H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık. Genişletilmiş 10.Baskı.

Extended Abstract

Introduction

The reformed primary education curricula, which have been implemented in our national education system since 2005, have very important innovations in terms of Turkish education system. These innovations have brought about significant changes compared to previous curricula both in the classroom and in the dimensions of associating with other courses and cross-curricular disciplines. It can be said that one of the most important among these innovations are cross-curricular disciplines. Cross-curricular disciplines considered in the curriculum development process are defined as other disciplines that overlap with the main disciplines in an open and inclusive manner. Cross-curricular discipline is an approach that focuses on the thematic organization of the necessary educational content within existing disciplines, rather than creating new master disciplines that are not related to each other. Interdisciplinary integration into teaching programs aim to support students' knowledge, skills and value acquisitions, to achieve multi-perspectives growth and to support their daily life skills.

Cross-curricular discipline is the area where students connect school learnings with life. The important thing to emphasize in social studies education is the necessity of linking the course with life. For this reason, interdisciplinary issues are gaining importance also in social studies education. The primary school curriculum implemented before 2005 in our country is based on subject-oriented designs and applied on the basis of knowledge (factual and objective) transfer. This situation has led individuals to be disconnected from life. The concept and achievements of cross-curricular discipline have been determined in eight main topics in order to improve the life skills of the individuals. Cross-curricular disciplines in social studies curricula are; "Disaster education and safe life", "Entrepreneurship", "Human rights and citizenship", "Guidance and counseling", "Special education", "Health culture", "Sports culture and Olympic education" and "Career awareness". Achieving the objectives of social studies education, effective execution of the course, and linking course content and activities to intermediate disciplines are closely related to the proficiency of teachers in practice. In this context, it is thought that the research is carried out with the teachers who carry out the social studies courses at the primary and secondary school levels.

Cross-curricular discipline approach supports students' progress as these points;

- Students gain knowledge by using their own skills,

- Students work and observe matters that are connected or interrelated rather than fragmented subjects,
- Students investigate a theme by applying various ways and reaching different sources,
- Students become more active in the learning process and enjoy learning,
- Students learn to value and respect themselves and others,
- Students value the mutual solidarity of people within the community,
- They have the opportunity to reach their physical, psychological and social potentials and increase their knowledge and self-esteem,
- They develop their knowledge, their perceptions of themselves and other people - their limitations, their personal qualities, their knowledge, their talents, their potential, their values and their needs.

The purpose of this research is to determine primary school classroom teachers' and social studies teachers' opinions about cross-curricular disciplines in the 4.-5.-6. and 7th grades Social Studies curriculum. The research is important for the participating teachers to be aware of the cross-curricular disciplines and to reveal the interdisciplinary employment situations. The basic question investigated in the study is as follows: What are the opinions of the teachers on the cross-curricular disciplines in the 4.-7. grades social studies course curriculum?

Method

Within the scope of this research, the pattern of phenomenology was used, which is thought as one of the qualitative research designs to reveal teachers' knowledge of cross-curricular disciplines in teaching social studies curriculum.

In a qualitative research, the characteristics such as the purpose of the subject to be investigated, the nature of the research, and the scope of the research are important in determining the study group. So, the number of people required for the working group and the number of interviews are determined by the purpose of the study. The important criterion for determining who will be included in case studies is that they have been investigated and have relevant experience. For this reason, the study group is aimed at the goal and the size of the study group varies between 10-15 people. Stratified sampling method has been used for the purposeful sampling methods in the investigation of the nature of the phenomena. In this context, the study group of the research was conducted with the 4th primary school teachers and 8 social studies teachers working in their 7th grade in junior high schools located in the central province of Ordu.

Interviews were used as data collection method in the study. Interviewing is preferred more often as a primary data collection technique in qualitative research. The phenomenology method attempts to explain the phenomenon investigated using unstructured or semi-structured interview techniques. Interview questions to be included in the interview form should be general, open-ended, and should be avoided from affecting the answers. From this point on, volunteerism was applied to the semi-structured interview form consisting of 8 open-ended questions developed in line with expert opinions, and data were obtained from the participants.

Phenomenologists generally acknowledge that they have some common aspects of people's experiences and try to understand these commonalities. These common aspects of experience are called the essence or invariant structure of experience. This is why the phenomenon focuses on the phenomenon and explains the meaning of the phenomenon related to the subject. For this reason, the analysis process has its own unique analysis process. In this study, all the participant's opinions were put into the digital environment and prepared for analysis in order to reveal the structure and nature of the cross-curricular applications. After this process, each interview question was read from a holistic viewpoint. Later on, interview texts were analyzed to try to reach the participants' experience of interdisciplinary experience. Sub-themes were created from the responses of the participants to the interview questions and the opinions of the participants were coded and classified. It is presented as frequency tables by calculating how often the sub-themes repeat. The themes were also supported by striking opinions by direct quotations from the participants' opinions.

Results and Discussion

In this section, the findings of the research have been revealed in the direction of the objectives of the research. In this context, the answers given by the teachers to the interview questions were presented with frequency, under these values examples of teacher expressions were given with the code of the teacher for the class teachers and the code for the teachers of the social studies.

The findings of this research showed that social studies and classroom teachers have limited knowledge about intermediate disciplines and that they are inadequate in terms of intermediate disciplines such as preparing a learning teaching environment or being in assessment studies. This result is similar to other research results (Gözütok and Alkın 2008, Ermiş 2008, Stone 2010, Akyol, 2015).

According to the research findings, it was reached that the cross-curricular discipline which participants see as the most important is "Human Rights and Citizenship Education" and the least important intermediate discipline is "Sports Culture and Olympic Education". In the context of this conclusion, it is understood that although the interdisciplinary education which is most important for the teachers is "Human Rights and Citizenship Education", the students can not sufficiently benefit from this discipline. It is estimated that it is important to mention that the researcher is to associate intermediate discipline with the "Human Rights and Citizenship Training" and that "Sport Culture and Olympic Education" is the least relevant.

According to research findings, most teachers think that cross-curricular disciplines are important and necessary. If the curriculum is alleviated, the time constraints are removed, and if the necessary interdisciplinary information is provided, cross-curricular disciplines can be employed in their lessons. It is observed that the teachers who are sourced from the fact that the “interdisciplinary approach” is not explained sufficiently in the curricula in which the teaching programs put into practice in 2005 have not taken place before in our education system. In other researches that do not investigate cross-curricular disciplines, the inadequacy of inter-disciplinarily in relation ~~with~~ to the courses is emphasized in their researches. It is noteworthy that the teachers did not take part in the draft programs published by the MoNE Basic Education General Directorate in January 2017, although the interdisciplinary approach that took place in our educational system about 12 years ago is considered by the teachers.

Research findings suggest that it is important to include social disciplines in new areas such as abuse, healthy nutrition, community sociology, and even refugees, which we need to teach more and socially, rather than removing the disciplines from the curriculum.

The following suggestions can be made by the researchers and practitioners in the direction of the results reached in the research:

- In-service trainings can be given on how to use cross-curricular disciplines for social studies and classroom teachers.
- More detailed and satisfactory explanations of the relevance of interdisciplinary interventions in curricula can be made.
- A variety of new and expanded research can be done by using quantitative data collection methods related to cross-curricular disciplines.